

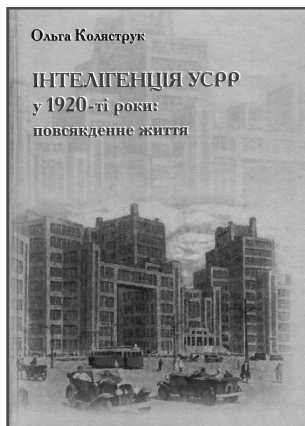
Рецензоване видання є значним кроком уперед у дослідженні механізмів здійснення масових репресивних операцій в Україні, що ініціювалися лідерами комуністичного режиму.

**Коляструк О.А. Інтелігенція
УСРР в 1920-ті роки: повсякденне
життя. – Харків: Раритети України,
2010. – 362 с.**

Георгій Касьянов*

Історія повсякденності у сучасній зарубіжній історіографії — це один з успішних та активно розроблюваних напрямів антропологічно орієнтованої історії. Розвиток цього напрямку історичних студій в Україні започаткований лише з XXI ст., у цьому сенсі монографія О. А. Коляструк належить до наукових досліджень вочевидь піонерського характеру. Вона особливо цінна й тим, що присвячена історії життя інтелігенції, категорії населення, яка в радянській історіографії була обділена науковою увагою, а її життєпис ще й сьогодні перебуває на етапі створення.

Перший розділ монографії О. А. Коляструк розкриває становлення історії повсякденності як наукового напрямку в Західній Європі й Америці, а також у пострадянській Росії. Доцільність такого аналітичного історіографічного екскурсу цілком виправдана з огляду на новизну проблематики в Україні. Водночас О. А. Коляструк наполягає, що антропологічно орієнтована історіографія в нашій країні розвивалась як потужна людинознавча тенденція з останньої третини XIX ст. аж до кінця 1920-х рр., поки не була обірвана через утвердження в УСРР марксистсько-ленінської методології. З огляду на це, її відродження на сучасному етапі розвитку історичної науки набуває особливої актуальності.

* *Касьянов Г.В.* — доктор історичних наук, завідувач відділу новітньої історії України Інституту історії України НАН України.

О. А. Колястрок простежує повсякденне життя вітчизняної інтелігенції в 1920-х рр. — від поразки національної революції до згорання нової економічної політики. Наскрізною ідеєю тексту є показ адаптації інтелігенції до нових історичних умов життєдіяльності, вироблення нею різних реакцій, норм, стандартів на радянську модернізацію державного, суспільно-політичного, соціально-економічного й національно-культурного життя. Авторка показує, що прищеплення нових принципів і засад життя в інтелігентському середовищі відбувалося вкрай повільно, суперечливо, неоднозначно. Засвоєння та прийняття нових стандартів не можна було запровадити декретом, розпорядженням влади чи виробничим наказом на підприємстві, у навчальному закладі, науковій установі. Дослідниця показує, що за зовнішнім визнанням реформованих норм життєдіяльності часто крилися старі, вироблені і засвоєні кількома попередніми поколіннями принципи та традиції. Вона доводить, що соціальна мімікрія інтелігентів мала вимушений характер, була способом виживання. Авторка також паралельно зазначає, що і компроміси повсякденних практик правили своєрідним підґрунтям для утвердження нового способу життя.

Текст монографії відображає серйозну дослідницьку роботу з вивчення архівних і друкованих документів, переосмислення вже відомих офіційних джерел (документів партійних органів і радянських установ, статистики, преси). У праці проаналізовано можливості використання художньої та публіцистичної літератури для відтворення повсякденного життя. Заслуговує на увагу аналіз методик залучення для реконструкції щоденності різних видів усних і візуальних джерел.

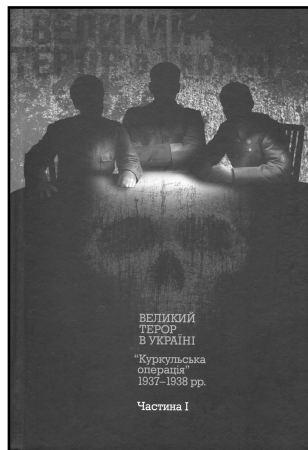
Одним зі способів показу щоденного буття інтелігенції є аналіз подолання нею екстраординарних умов та обставин життєдіяльності, через це в монографії чимало місця відведено характеристиці діяльності Всеукраїнського комітету сприяння вченим. Авторка показує не тільки систему допоміжних заходів держави, запропоновану «згори», а й реакцію «знизу» — почування самих працівників науки і культури, їх ставлення до заходів влади, усвідомлення ними здійснюваної радянської та комунізаційної діяльності інтелігента.

Монографія написана добірною літературною мовою. Авторці вдалося витримати необхідний баланс наукового дослідження, доступного для читання як пересічним споживачем, читачем-обивателем, так і студентом, дослідником. Працю супроводжує ґрунтовний науковий апарат, іменний покажчик. У цілому книга справляє враження завершеного оригінального дослідження, яке прислужиться розвитку історичної науки та культури суспільства загалом.

**Великий терор в Україні.
«Куркульська операція» 1937–
1938 рр. / Упоряд.: Сергій Кокін,
Марк Юнге. – К.: Вид. дім «Києво-
Могилянська академія», 2010. –
Кн. 1 – 614 с.; Кн. 2. – 598 с.**

Сергій Шевченко*

Останніми роками за участю фахівців Служби безпеки України розсекречено й уведено в науковий обіг багато цінних матеріалів, здійснено низку історичних розвідок, упорядковано збірники документів, видання яких приурочене до сумної дати — сімдесятих роковин масових політичних репресій, проваджених комуністичним режимом. Чергова новинка з цієї проблематики — «Великий терор в Україні. «Куркульська операція» 1937–1938 рр. (у двох книгах) — підготовлена у співпраці з німецькими дослідниками переважно на основі матеріалів Галузевого державного архіву СБУ. Її презентація пройшла в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» на початку червня 2010 р.

* Шевченко С.В. — співробітник СБ України, полковник, Заслужений журналіст України.